

Zajatecký tábor Jindřichovice

Dne 17. června 1915 dorazil do obce první oddíl několika desítek ruských zajatců, kteří začali se stavbou tábora. Brzy zde bylo vybudováno malé město s vlastní kuchyní, prádelnou, lékárnou, sklady, pekárnou a nemocnicí. Nechyběla pravoslavná kaple, ani úzkokolejná železnice pro jednodušší dopravu proviantu po areálu tábora. Části tábora byly osvětleny elektrickými lampami a celý komplex byl oběhán osnatým drátem, jenž byl napuštěn elektrickým proudem. Rovněž vzniklo několik vysokých strážních věží. Celkem stála stavba 7 milionů rakouských korun a vzniklo zde přes 170 objektů, ve kterých se brzy ocitlo na 28 000 zajatců z Ruska, Srbska, Černé Hory a později i z Itálie. Koncem války pobývalo v táboře až 36 000 osob. Zajatci pracovali například v rotavských železárnách a stavěli sokolovské chemické továrny. Také pracovali v čedičovém lomu, v lesích a na polích v okolí. V případě práce na obecním majetku dostávali plat (pro 1 muže za 1 den) 1 korunu (např. 1 kg chleba stál 32 haléřů, pivo 15 haléřů), kousek chleba a tabák.

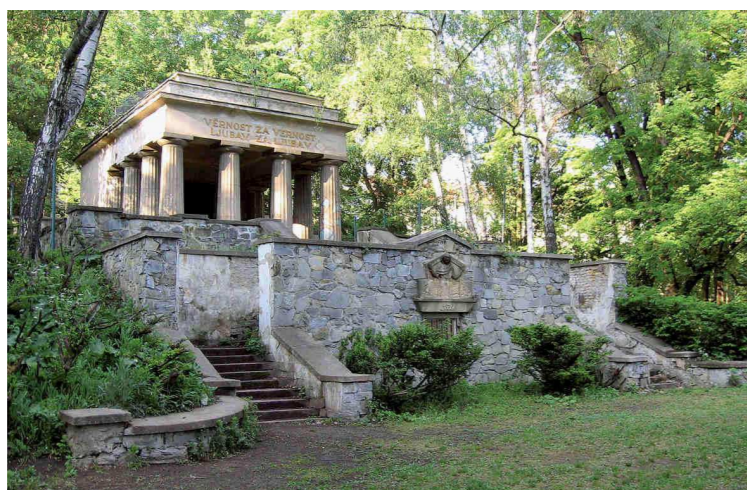
Táborová nemocnice i márnice byly přeplněny a každý den se odtud odebíral pohřební průvod na nedaleký hřbitov. Celkem v táboře zemřelo přibližně 3 855 lidí, z toho na 2 465 Srbů a Černohorců, 1 301 Italů, 56 Rusů a několik příslušníků rakouské táborové stráže, mezi nimi i minimálně dva Češi. Po skončení války r. 1918 byli zbývající zajatci repatriováni do svých zemí a tábor byl postupně rozebrán na stavební materiál.

Mauzoleum Olomouc

je známo jako Mauzoleum jugoslávských vojnů nebo také Jihošlovanské mauzoleum.

Stavba ve stylu monumentálního neoklasicismu z roku 1926 slouží pro uložení ostatků jugoslávských vojáků. Mauzoleum se nachází v historickém centru města Olomouc. Bylo postaveno podle návrhu architekta Huberta Austa nákladem Československo-jihoslávské ligy, aby v něm byly uloženy ostatky 1 187 jugoslávských vojáků, kteří zemřeli v olomouckých vojenských nemocnicích během první světové války. Později sem byly svezeny ostatky i z jiných částí republiky, nyní se zde nachází přibližně 1 200 těl. Památník byl slavnostně vysvěcen 11. července 1926.

Vojenský hřbitov Milovice

Je zde pochováno více než šest tisíc válečných zajatců, kteří prošli zajateckým táborem v období 1. světové války. Jsou zde pochováni Rusové, Poláci, Češi, Rakusané, Maďaři, Srbové, Lotyš, Litevci, Turci a v neposlední řadě Italové, kterých zde odpočívá 5 276, což je vůbec nejvíce v ČR. Proto se také hřbitovu říká „italský“. Zpočátku byla těla zajatců ukládána na místním civilním hřbitově, který ale nestačil, a proto došlo v roce 1915 ke zřízení nového hřbitova. Po jeho založení byla těla pohřbívána po jednom, ale se vzrůstajícím počtem úmrtí bylo přistoupeno k pohřbívání do hromadných hrobů. Hřbitov lze nazvat multinárodnostní i multináboženský.

Vojenský hřbitov Josefov

Vojenský hřbitov se nachází přibližně 2 kilometry od centra pevnosti Josefov. Na ploše 21 366 m² zde bylo pohřbeno 2013 vojáků, důstojníků a civilistů. Vojenský hřbitov byl založen roku 1780 současně s vojenskou pevností Josefov. Za 1. světové války byl stávající hřbitov rozšířen severovýchodním směrem a sloužil jako pohřebiště zemřelým vězněným válečným zajatcům z různých zemí. Roku 1916 zde vznikl se souhlasem c. k. úřadů devět metrů vysoký pomník ruských zajatců od sochaře Nikolaje Alexandroviče Suškina, přestože Rusko bylo s Rakousko-Uherskem ve válečném stavu. Pomník byl pořízen ze sbírky uspořádané mezi ruskými zajatci.

Vojenský hřbitov Jindřichovice

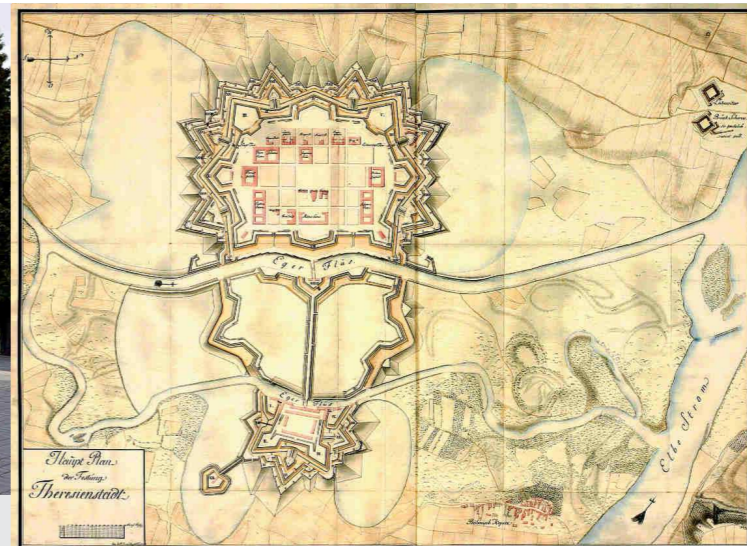
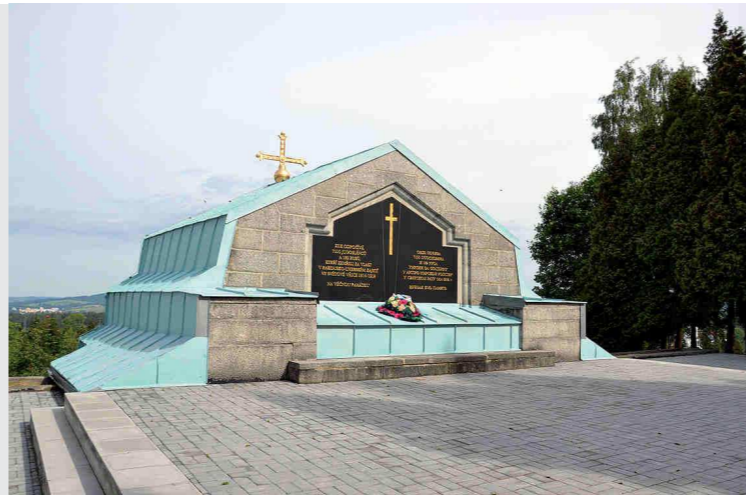
Hřbitov zde vznikl ve druhé polovině roku 1915. Na „Starém hřbitově“ byli většinou pohřbeni Srbové, Černohorci a Rusové. V druhé polovině roku 1917 byl hřbitov rozšířen o „Nový hřbitov“, kde byli pohřbíváni hlavně Italové. Během války zde bylo pohřbeno 3 855 lidí, z toho 2 465 Srbů a Černohorců, 1 301 Italů a 56 Rusů. Několik ostatků zůstalo neidentifikovaných.

V roce 1926 proběhla na přání Jugoslávské vlády exhumace těl jihoslovanských vojáků a jejich ostatky byly přeneseny do místního mauzolea a na hřbitov a zbyla pohřbena pouze těla zajatců italských a ruských.

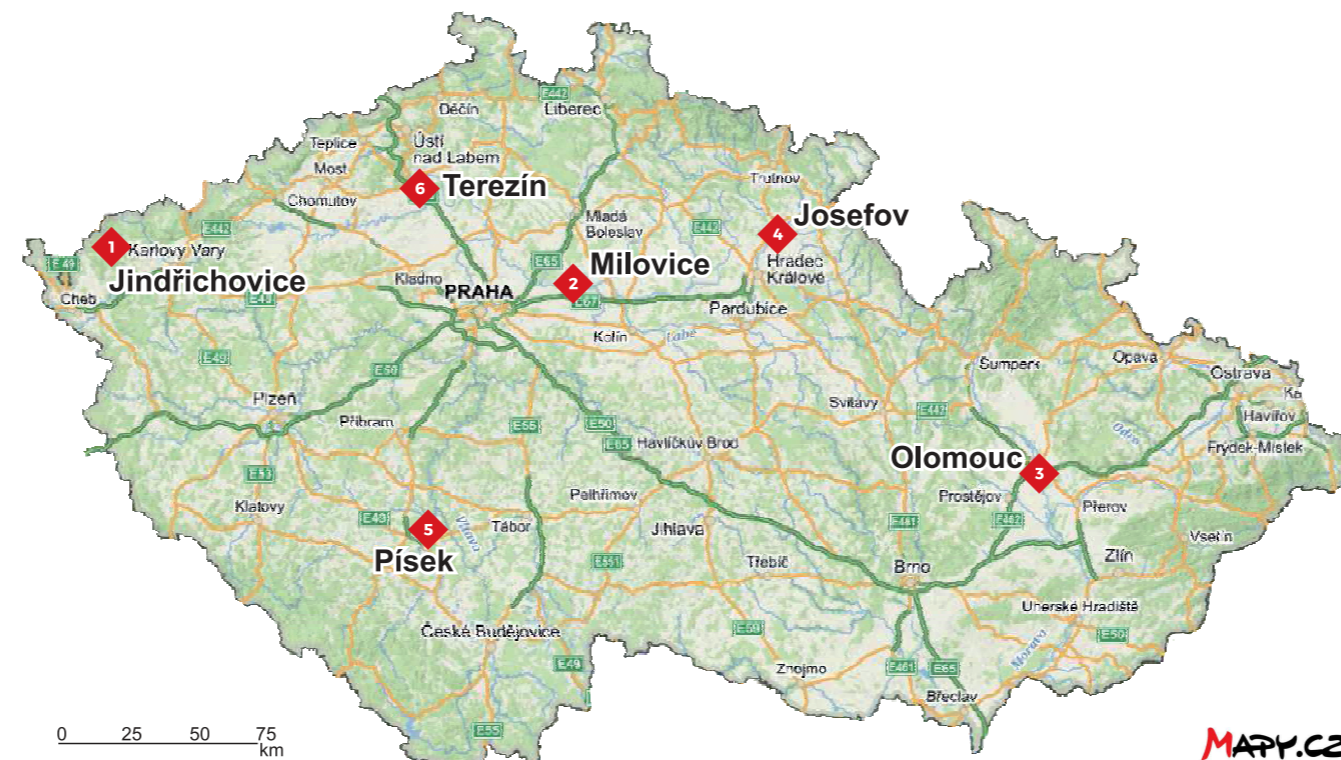

Mauzoleum Jindřichovice

Tato budova byla postavena v r. 1915 jako vodárna pro zajatecký tábor. V roce 1925 vypracoval architekt V. A. Brandt projekt mauzolea s využitím stávající budovy. Projekt měl být větší a slavnostnější, než je dnes. V roce 1926 bylo z místního hřbitova přemístěno do mauzolea 2 500 těl, v dalších letech sem byly sváženy ostatky jihoslovanských vojáků z různých částí Čech. Dokonce sem byly převezeny i ostatky 88 Srbů z Holandska. Jindřichovické mauzoleum je největší pohřebiště obětí 1. světové války v ČR. Uloženy jsou zde ostatky přibližně 7 190 Srbů a 189 Rusů. Slavnostně byla budova vysvěcena 8. července 1932 pod záštitou T. G. Masaryka a krále Jugoslávie Alexandra I.

6 Zde prožil své poslední dny Gavriilo Princip

Pevnost Terezín

Pevnost Terezín byla vybudována roku 1780 Josefem II za stejným účelem jako pevnost Josefov. Během 1. světové války zde bylo množství vojenských jednotek, vojenská nemocnice a hlavně největší seskupení zajateckých táborů na našem území. Na vojenském hřbitově bylo pohřbeno 1 304 obětí různých národností. Méně je známa skutečnost, že Gavriilo Princip a další atentáčníci ze Sarajeva (Nedeljko Čabrinović, Trifko Grabež) byli vězněni v Malé pevnosti Terezín. Odtud byl Gavriilo Princip převezen do staré vojenské nemocnice, kde 28. 4. 1918 zemřel na tuberkulózu. Byl tajně pohřben na terezínském hřbitově. Tento hrob byl v červenci 1 920 exhumován a tělo bylo převezeno do Sarajeva.

Vojenský hřbitov Písek

Vojenský hřbitov byl zřízen na podzim roku 1914, v prostoru bývalého vojenského cvičiště.

Jsou zde pohřbeni rakousko-uherský vojáci ze všech koutů tehdejší monarchie a také váleční zajatci. Od roku 2007 byl hřbitov rekonstruován, obsazené hroby byly osazeny 352 novými betonovými kříži. Hroby číslo 423 a 424 jsou společné pro dva, nebo tři zemřelé. V období 1. republiky byly ostatky jihoslovanských vojáků exhumovány a odvezeny do společného mauzolea v Jindřichovicích. Na hřbitově je pomník „klečícího Génia“, věnovaný zdejším c. k. pěším plukem č. 11, odhalený roku 1917. Jeho autorem je bývalý příslušník tohoto pluku, sochař František Zemlička.

Vojenská pevnost Josefov

Tato pevnost byla založena rakouským císařem Josefem II. v letech 1780–1785. Její výstavbu provázela řada přípravných a terénních prací, včetně svedení řek Labe a Metuje do nových umělých řečišť a vytvoření umělého ostrova, který byl později opevněn. Pevnost měla za úkol chránit a bránit severní hranice rakouské říše proti Prusákům. Byla zároveň zbrojnicí a skladem střelného prachu, ale také zásobárnou jídla a bezpečným zázemím vojáků i civilistů. Během 1. světové války sloužila jako lazaret a zajatecký tábor. V současné době je vyhledávanou turistickou lokalitou a cílem mnoha výletů.

5 Pomník „klečícího Génia“

VELKÁ VÁLKA
v českých zemích

Společnost Rožmberk o.p.s.
Jilovice – Kojakovice 80
379 01 Třebon
+420 602 471 653
info@ekomuzeum.cz
ruze.ekomuzeum.cz
forgottenfront.com

WALK OF PEACE

Interreg EUROPEAN UNION
Danube Transnational Programme
NETWORLD
Project co-financed by European Union Funds (ERDF and IPA).

Foto na titulní straně: Pomník padlým v Kojákovících
© text a foto: Společnost Rožmberk o.p.s. 2019
© sazba a tisk: tiskárna JAVA Třeboň
Mauzoleum Olomouc © Jan Jenista, CC BY 2.5
Josefov hřbitov: © Petr1888, CC BY-SA 3.0
Písek hřbitov: © Al.trcka, CC BY-SA 4.0
Terezín: © Fort-Terezin.com, CC

Zajatecké tábory v Čechách

Začátkem 1. světové války začaly vznikat v českém vnitrozemí zajatecké tábory. Byly k nim využívány stávající vojenské pevnosti, nebo byly stavěny na „zelené louce“. Zacházení s válečnými zajatci bylo regulováno Haagskými úmluvami z let 1899 a 1907. Váleční zajatci měli dostat stejnou stravu a ubytování jako vojáci země, která je držela a byli podřízeni stejnému disciplinárnímu řádu. Mohli být využiti k práci, která je však nesměla přetěžovat, nesměla být spojena s vojenskými aktivitami a byla placená. Mohli udržovat korespondenci a přijímat balíčky z domova. Pokud se váleční zajatci pokusili o útek a byli dopadeni, mohli být potrestáni. Pokud se jim však podařilo uprchnout a vrátit se ke své armádě, a poté byli znovu zajati, nesměli být za předchozí útek trestáni. Pokud to zákony jejich i nepřátelské země dovolovaly, mohli být propuštěni na čestné slovo a vrátit se domů. Pokud však čestné slovo porušili, opět se zapojili do bojů a byli znovu zajati, nebyli považováni za válečné zajatce a mohli být postaveni před soud. V průběhu první světové války upadly do nepřátelského zajetí miliony vojáků – asi 2,5 milionu Rusů, zhruba 2,2 milionu rakousko-uherských vojáků, 1,2 milionu Němců, 600 000 Italů, 500 000 Francouzů nebo 200 000 vojáků Britského impéria. Podmínky v některých zajateckých táborech vedly k vysoké úmrtnosti, způsobené zejména nedostatkem potravin, infekcemi nebo klimatickými podmínkami.

4 Pomník ruských zajatců